

5. Kyrylenko T.S., L'oshenko O.A. Psykholohiya samopiznannya / T.S. Kyrylenko, O.A. L'oshenko // K. : KVTs «Kyivskyy universytet», 2015. - s.
5. Kolyadenko N. Syndrom profesiynoho vyhorannya u medychnykh pratsivnykiv/ N.Kolyadenko // Upravlinnya zakladamy okhorony zdorov'ya. - 2013, №3, s.47- 55.
6. Kulikov L.V. Zdorove i subektivnoe boagopoluchie / L.V.Kulikov // Psihologiya zdorovya. Pod red. G.S.Nikiforova.SPb., 2003.
7. Matsenko Zh.M. Dukhovnist': fenomen psykholohiyi ta ob'yekt vykhovannya. K.: Osvita Ukrainy. - 2010. – 100s.
8. Orel V.E. Fenomen «vyigorannya» vzarubezhnoy psihologii: empiricheskie issledovaniya i perspektivy / V.E. Orel // Psihologicheskyy zhurnal. – 2001.- T.22, №1. – s. 90-101.
9. Osuhova N.G., Kozhevnikova V.V. Vozvraschenie k zhizni: Metodicheskie materialy dlya veduschih treningov i seminarov po profilaktike professionalnogo vyigoriannya // Pomosch pomoschniku: sotsialno-psihologicheskoe soprovozhdenie sotsialnyh rabotnikov / Pod red. N.G.Osuhovoy. – M.: Izd-vo «Amigo-press», 2006. – S.96 – 112.
10. Frankl V. Chelovek v poiskah smysla /V. Frankl – M.: Progress, 1996. - S.367.

Kyrylenko T.S., Yurchynska H.K. Personality's Self-Knowledge in the Context of Professional and Spiritual Burnout. The article is devoted to the theoretical analysis of self-knowledge as the systemic psychological phenomenon and the instrument of professional and spiritual personality's burnout investigation. Burnout consists in the absence of perceived meaning in professional and spiritual dimensions. It demands the formation of new existential ground of personality that may be shaped by means of different techniques. The article highlights such techniques of the creative psychodramatic dramatization, and self-analysis of life-categories within the framework of existential approach.

Key words: self-knowledge, professional burnout, spiritual burnout, psychodrama, existential approach.

УДК 159.91

Клименко В.В.

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Клименко В.В. Психофізіологічні ресурси духовності особистості. Обмін енергії, речовин з довкіллям і генерація інформації соціуму відбивається в психіці людини *живими сигналами*, двобічні зв'язки з їх джерелами будують *образ* більш менш адекватний предмету, але без матерії. У стосунках з предметом він через почуття відкриває людині свої джерела енергії (гнозис - задачі і проблеми), єдність добра і зла (моральне і аморальне) і потоки енергії та інформації естетичними впливами. У кожному *почутті* всі три, працюють разом і залежать від ситуації.

Думка тричленна композиція: *підмет, присудок і зв'язування*. Зв'язка поєднує у їх у судження: речення - думка у мовній оболонці. Акт думки - мовна і психічна одиниця супроводжується почуттями, незалежна від мови і за змістом є або образ, або поняття. Слово може позначати різні предмети. *Поняття* – система думок (суджень), розуміння справжнього предмета, а не примари. Утворити поняття - згорнути у нього систему суджень; визначити поняття - розгорнути його судженнями. Символ - мовна структура (синтез думок, почуттів та образів) - інформаційно-енергетичне утворення, конструє і породжує в людини нескінченні вияви предмета й регулює дії та вчинки, посередник між таємними глибинами духу й дійсністю. Ноосфера – опанована частина логосу механізмами психе: рослинним – перетворенням не живого на живе; тваринним – збереження гармонії природи і власного благополуччя; поетичним - *перетворює живе* - почуття, думки і образи – *на духовне*. Дух створює душу з цеглин ноосфери.

Ключові слова: духовність, образ, почуття, думка, поняття, символ.

Клименко В.В. Психофизиологические ресурсы духовности личности. Обмен энергии, веществ с окружающей средой и генерация информации социума отбивается в психике че-

ловека живими сигналами, двусторонні зв'язки з їх джерелами формують образ більш менш адекватний предмету, але без матерії. В стосунках з предметом він через почуття відкриває людині свої джерела енергії (гнозис - завдання і проблеми), єдинство добра і зла (моральне і аморальне) і потоки енергії і інформації естетичними впливами. В кожному почутті всі три, працюють разом і залежать від ситуації. Мисль трьохчленна композиція: підлеглое, сказуєме і зв'язуєме. Зв'язка об'єднує у них у суждення: речення - мисль в мовній оболонці. Акт мислі - мовна і психічна одиниця супроводжується почуттями, незалежна від мови і за змістом є або образ, або поняття. Слово може позначати різноманітні предмети. Поняття - система мислей (сужденій), розуміння справжнього предмету, а не привиду. Сформувати поняття - звернутися до нього до системи сужденій; визначити поняття - розгорнути його сужденнями. Символ - мовна структура (синтез мислей, почуттів і образів) - інформаційно-енергетичне формування, конструює і породжує в людині нескінченні явища предмету і регулює дії та поступки, посередник між таємними глибинами душі і дійсністю. Ноосфера - засвоєна частина логосу механізмами психі: рослинним - перетворенням не живої на живу; тваринним - збереження гармонії природи і власного благополуччя; поетичним - перетворює живу - почуття, мисль і образи - на духовне. Дух створює душу з цеглин ноосфери.

Ключові слова: духовність, образ, почуття, мисль, поняття, символ.

Вступ. Люди у спілкуванні часто користуються словом «дух», називаючи свій внутрішній стан: *набратися духу, сміливості, рішучості; занепасти духом* – втратити надію на щось, бадьорість, зневіритися; *перебувати не в душі; поспішати що є духу; ні слуху ні духу;* нема духу, *злий дух* тощо. Енциклопедичні видання зводять його в основному до дефініції: дух – знаряддя орієнтації людини у дійсності і впливу й переробленні її у досконаліші форми, а *духовність* – хист людини розкривати особні, внутрішні психічні сенси - чуттєвий світ і повідувати іншим знаковими системами – словами, текстами тощо.

Мета дослідження – розглянути поняття «дух» і «духовність» методами психолінгвістики та засобами семіотики, виявити функції психофізіологічних їх органів і прагматичні особливості сприймання та користування людиною знаковими системами у соціумі.

У дослідженні використані поняття семіотики щодо аналізу зовнішньої лінгвістичної форми знакової системи: *синтаксис* - зв'язки понять або знаків у реченні, *семантики* - поняття щось значать і мають зміст, *прагматики* - як спілкуватися, користуватися і мати користь дій та *сигматики* - внутрішньої форми слова тобто взаємин між а) предметом, б) його відображенням і мовною оболонкою, в) психофізіологічними органами – генераторами образів, почуттів і думок – прямих регуляторів дій, вчинків у практиці.

Лінгвістичні операції наукових розвідок застосовувалися для улаштування складу психологічних понять і сужень – розуміння, якими вони є насправді.

У міркуваннях античних мудреців містяться спроби відповісти на запитання духу і духовності. Індоевропейські мови закріпили слово *дух* терміном «демон», римляни у слові «геній». Гадалось, що у довкіллі існує величезна кількість, відповідно речам. У Гомера термін «демон» означав не лише яке не будь божество – велике чи мале бере участь у смерті людини або її долі. У Геракліта «характер людини є його демон» і пов'язаних з ним с поріднені «логос», «психе».

Давні греки для означення взяли *Нус* - буквально значить «розум». Цей

«нус» розумівся як серводвигун космосу, адекватно мислить сам себе і своїми енергіями втілюється у темну і безформну матерію, сам стає «формою форм» (Аристотель) і «мисленням мислення».

Для виявлення поняття дух у давніх греків - *логос*: слово-смісл, слово-розум. У римлян дух – *spiritus*. Пневма – нус - логос складові всього космосу, властиві кожній душі, тобто дух – ум, який активно споглядає самого себе, заглиблюючись в Я або в інший предмет мислиться як дійсне духовне начало.

Б.Спіноза користувався для поняття дух латинським терміном *mens*, І. Кант проказує, що дух є тільки наша суб'єктивна ідея, предмет віри, а не наукової філософії. Г. Гегель розкриває поняття дух через стадіальність його розвитку від суб'єктивного до об'єктивного духу і до його завершення в абсолютному духові (мистецтво, релігія і філософія).

Спіритуалісти дух розглядали як деякі витoki чи випарювання через уявлення повідомлень. Гуссерль і неопозитивісти взагалі анулювали проблему духу як філософську проблему позбавлену субстанції і реального існування.

Отже духу і духовності - назви *зовнішніх виявів*, відсвіту *внутрішніх психофізіологічних механізмів обміну і генерації енергії* з соціумом, а суміш «істинних» і «примарних» домішок, руйнують в людині образ світу викривляють їх визрівання у його тенетах і викликах.

Передбачалось, що дух людини виявляється у зовнішніх фактах – відображеннях сутності її духу людини – внутрішніх механізмів обміну і генерації енергії з довкіллям, прихованих за психічними явищами міститься сутність духовності і проявляється в процесах праксису, її діях та вчинках.

Наші дослідження взаємин людини і сфери розуму (ноосфери) [3], механізмів психомоторики [4], вікового розвитку обдарованих дітей [6], психології творчості [3], способів вимірювання стану готовності до творчості [4; 7], психології спорту [9] тощо свідчать: *праксис і психомоторні дія* -- живі морфологічні органи (живі механізми) людини [2, 10].

Ми виходимо з того, що поняття розкривають предмет через його протилежності у системі «гене́за - деградація». Виклики кризи *збільшують* деградації пропорційно впливам руйнівних сил, зводяться в унівець зародження, становлення і гальмують розвиток, породжуючи астенічні стани людини – сукупність ущербних образів, дій, вчинків та її поведінки - примар.

Синтаксичний аспект слів і понять виявляє відношення їх у психологічних механізмах праксису. Так, поняття «людина» з часів Р. Декарта [1] розуміють через дихотомію «психе» - («душа») і («сома») - «тіло». Аристотель трихотомією поняття «душа» порадив її розуміти як єдність «рослинної», «тваринної» і «поетичної» її складових. Поетична «психе» людини містить у собі механізми «мислення», «почуття» та «уяву» те, чого не мають молодші брати – тварини. Тіло (сома) – «психомоторика» та «енергопотенціал» -- дійові психофізіологічні органи людини.

Перетворення сигналу на образ предмета. Уявлення про психіку людини ґрунтується на теорії: наші відчуття, наша свідомість є образами зовнішнього і внутрішнього світу, що образ не існує без предмета, існує не залежно від того, хто відображає його.

Органи почуттів людини здійснюють функції фільтрів енергії й інформації. Прийняття або неприйняття повідомлення регулюється спеціальними критеріями – мірками (детектором гармонії) або сенсорними еталонами (гештальтами). Користуючись ними людина (природно, інтуїтивно) розділяє стани *дійсного і природного* дихотомічно, послідовним рішенням сенсорної задачі здійснюється у двійковій системі: «так» - «ні». «Так» - стан гармонії предметів і явищ, що оточують його з усіх боків; «ні» - дисгармонія, дискомфорт і дефіцит у гомеостазі порушують саморегуляцію життя.

Впливи сигналів енергії та інформації на органи чуттів – процес створення суб'єктивного образу, але без матерії. Початок перетворення *неживого – сигналу від предмета на живе – психічне явище*. Врешті ми вдаємо, що знаємо цей предмет, а насправді маємо *хиткий й викривлений його образ*, дійсно віримо в дію дивних й надприродних сил, а коли вироби за мірками примари виходять зіпсованими: говоримо, диявол попутав.

Ми – це джерело інформації замкненої на себе. Воно – першооснова майбутнього спілкування. *З самого початку в нас є все*. Але це все обмежене у можливостях своєю замкненістю. Щоб воно вибудовувалось в деякий оптимальний, близький к єдиного -- гармонійного порядку, потрібна модель, яка може прийти тільки ззовні – по каналах комунікації з предметами довкілля. Отже, ми маємо: *предмет і сигнал*. Вони подібні, але не тотожні. У змісті сигналу потенційно існує і образ або частина образу предмета. Як же генерується і добудовується образ - чуттєво-інтуїтивна форма предмета?

Людина поступає таким чином: раз існує сигнал, то треба знайти першоджерело - його предмет. Яким чином? Відшукати у масиві сигналізації повідомлення про властивості і установити з ними зворотний зв'язок – двобічний рух – туди і назад – корегувальної інформації у генерованій системі – образ-предмет.

Створення із сигналу образу предмета здійснюється подоланням надмірної розмаїття сигналізації від: 1) предмета сприймання, 2) пропріоцепції, 3) апперцепції 4) антиципації 5) тону - і перетворення образу на керовану систему з одним ступенем свободи. Разом з цим, *подолання надмірної і сигналізації* викликає «боротьбу» потоків за домінування в образі: «перемагає» сильніша, а всі інші знаходять свої «ролі» у системі з одним ступенем свободи.

Правильне визначення *поняття* чуттєво-інтуїтивний образ враховує подвійну його природу: *енергетичну і технологічну*; а з іншого напрямку *взаємин* змісту сигналу та його форми в образі та *способу* його корисного використання. Спосіб існування сигналу характеризує не сам вплив (фізичний, хімічний чи інший), а перетворення *сигналу на образи* предметів.

Із чуттєво-інтуїтивної сигналізації генерується *живий образ* предмета і приводиться у відповідність з самим предметом. Образ вилучається із безмежного за змістом сигналу. Вони переходять один в одного, передають дані по каналу зв'язку одночасно у обох напрямках і створюють кожен раз *нову якість образу*.

Взаємне проникнення *образу у предмет* – удосконалення його будови і функцій відповідно його природній логіці, а *предмета в образ* – збагачення його семантичним та сигматичним (внутрішньою формою слова) надбаннями.

Живий образ предмета є плодом генерації енергії та інформації зовнішніх (і внутрішніх) із впливів на психічні факти. Але цим не обмежується його здатність він: а) отримує, відбирає і накопичує інформацію та енергію; б) зберігає їх неусвідомлений, субсенсорний зміст. У двобічному проникненні образу у предмета і навпаки, зокрема, долати в образі сенсорні викривлення, доповнення і заповнювати уявою порожнини, щоб механізм працював продуктивно.

Образ: 1) багатовимірні сигнали від цілісності предмета чи явища; 2) продукт дослідження себе самого або довкілля; 3) живий слід пам'яті зберігає майже всю інформацію, «зняту» з поверхні предмета; 4) спільномірна з властивостями предмета структура дії, яка містить у собі матеріали його вимірювання та якість психічного стану людини під час дії; 5) мотив наступної дії; а) гностичний - невідомий раніше предмет глибше пізнати; б) естетичний - насолоджуватися і пережити втіху, дисгармонійне, змінюючи його форму перетворити на досконаліше, гармонійне; в) моральний - творити благо, попереджати зло, руйнування, знищення.

Дух, ейдос, образ – предмети, але без матерії; на них лежить засудження буття обтяженням матерією; вони виявляються у вигляді рухливих шарів «повітря», духу – словом і мовою. Слова і знаки (понять і речень) мови – чуттєва оболонка наших думок. Образ – процес чуттєвості і генерації живого почуття.

Механізм почуттів - жива ЕОМ. Найголовніше в цій ЕОМ - механізм почуттів, що працює на приймання, переробку та генерування інформації - на створення разом з уявою предметів - творчих продуктів. У нього «вихід» зовні один - живий рух мислячого тіла, яким матеріалізуються думки, образ-коди та продукти уяви. Якраз матеріалізація продуктів почуттів - їх вимірювальних удатностей - стають мірками стану механізму творчості.

Почуття народжуються із образів предметів. Образ предмета – це той самий предмет, але без матерії – чуттєва тканина його властивостей. Сигнали діють постійно і мають у собі потенційні матеріали для утворення почуттів та думок в одній цілісності образу, що надходять від не-Я.

Застороги сигналів відкривають нам предмет, він звертається до нас, але не всі навіть почувши їх («голоси» законів буття предмета), здатні схопити ці повідомлення-структуру, смисл і користь - й осягнути сутність предмета ним передати. Одні люди – просто їх не чують, другі - чують сигнали, але не розуміють про що йдеться, а треті – і їх не багато, чують, розуміють і продуктивно користуються його одкровення.

Раніше у психології сенсорні, перцептивні, дихотомічні, трихотомічні та комбінаторні дії розглядались окремо одна від одної і без зв'язків між ними. Ми ж дослідимо їх як об'єднані в одній цілісність. Вони описуються формулою генезису почуттів: *людина - чуттєво-інтуїтивне відображення – предмет.*

Науки, вивчаючи вияви почуттів, - етика, психологія і естетика – класифікують їх лише для власної зручності. Реальне ж почуття – будь-яке – триєдине. Почуття, народжене нашою взаємодією з деяким предметом, віддає пріоритет моральності, або розуму, або естетиці лише в залежності від ракурсу, під яким ми його роздивляємося. Наприклад: спортсмен, що красиво біжить, – це втілена гармонія; але це і матеріалізовані зусилля розуму, і удоволення від досягнутого і досягнення.

Почуття - це приймачі, якими прослуховуємо світ, а думки – живі передавачі. Між людиною та предметом (людиною, твариною, іграшкою) установлюється контакт і виникає канал зв'язку. Каналом *щось* повинно рухатися: туди й назад, а рухається ним енергія та інформація, або, іншими словами, хвилі енергетичного потенціалу від предмета.

Почуття завжди конкретне, має свій предмет – на відзнаку від емоцій – реакцій на впливи чи відображення стану нашого тіла. Із матеріалів образу утворюються почуття розгортанням *ставлення* людини до визначеності предмета.

Зовнішні вирази почуттів указують напрямок руху нашої енергетики – плюс чи мінус: *сумую-плачу-страждаю чи приємно-лікую-радію* - створюють нову цілісність і об'єднує між собою образ і предмет. Нове психічне явище вже почало існувати, але ще не набуло завершеної форми. *Ставлення* до нової якісної визначеності образу забезпечує постійним обміном між ними енергією та інформацією, створюючи *нові сенси почуттів* – доповнення до образу. У ставленні застосовуються дії порівняння, оцінки і прийняття рішень діяти з предметом так, а не інакше.

Нові сенси почуттів зароджуються під час відображення предметів і супроводжуються хвилюваннями з різним забарвленням. Людина відгукується на сенси предмета, всебічно їх оцінює. Почуття - це жива, перехідна форма хвилювання, воно живе – доки не усвідомлено, але ледве в її тумані почуттів - в згустку, в концентраті електричним розрядом народжується думка, - почуття угасає у думці.

Почуття людини - найяскравіше вираження мислячої частини природи, що стала поетичною чи творчою душею людини. Звідси випливає й розгадка того хвилюючого зачарування, що випромінюється щирими її почуттями.

У людини в оптимальному робочому стані базисні почуття, відкриті ще Аристотелем. Вони - образи предмета оповиті триколовим ореолом нових сенсів, їм притаманним. Сяйво створюють почуття: 1) гностичні, 2) моральні і 3) естетичні. Вони здатні матеріалізуватися у символах: 1) істини – відоме, невідоме або спотворене, 2) добра, блага і зла і 3) краси – гармонії й дисгармонії. Відповідно і думки мають ореол з триколовим забарвленням.

Почуття розрізняють дихотомію єдності протилежних частин у предметах: а) відоме та невідоме; б) моральне та аморальне; в) гармонійне (краса) й дисгармонійне. Невідоме, аморальне та дисгармонійне спонукають людину до дії - вирішення задач, наслідком чого є перетворення на відоме і гармонійне, попереджене аморальне у довіллі. І лише діями людина спрямована на творчість.

Нагадаємо: *істина - цінність, пожиток; добро - благо й насолода; краса - доцільність, а разом узяті - гармонія.* Надбана предметами гармонія, як їх властивість, крім ідеалу, має дивовижну властивість: *гармонія - економічний спосіб концентрації та безвартного збереження енергії та інформації.* Почуття - це регулятор енергетики; рух, розбуджений кожним новим предметом. Регулятор позитивний - наш потенціал енергії *росте*; негативний - ми енергію *втрачаємо*.

Гностичні (γνῶσις – знаючі) почуття. Народжуються діями, результатом дії подолання невідомого; їх критерії – *істина і незнання*. Почуттями дитина довідалася у складених буквах слово «мама», під час прогулянки лісом – порівняла парасольку і гриб, раптом відкрила, що у жука, як у птаха, є крила; значить – подив, захват, сумнів, очікування, твердження.

Кожне психічне явище має свою межу, ліміт. Усвідомлення межі – означає вихід за цю межу; вихід процесу за межу є дійсне звільнення від утиску межі. Існування психічного є перебігом і відтворенням його у новій властивості предмета - одухотвореності. Знання межі з незнанням уникає небезпеки.

Почування "дещо" свідчить про те, що людина зустрілась з чимось *невідомим серед відомого*. Це – особливе переживання і супроводжується вдоволенням чи не вдоволенням. Людина втомлена невідомого боїться і намагається уникнути зустрічі з ним, і навпаки, людина в оптимальному стані серед відомого невідоме її вабить до себе, захоплює, викликає вдоволення.

Спробуємо за допомогою лінгвістичних операції дихотомії поняття гностичне почуття на а) стеничні і б) астеничні визначити їх єдність і розбіжність. Ці почуття як і всі інші мають свою межу і ліміти.

Гнозис у оптимальному стані дає максимум діям, людина усвідомлює, що *перебуває межі знання і незнання, перед непорушною стіною трансцендентного* у полоні інтуїтивного передчуття існування за нею невідомих їй властивостей. Передчування сповнене таємниць, чогось загадкового, незбагненого -- *знання про незнання*. Людина інакше бачить світ (безліч роботи, яку необхідно зробити), вона інакше реагує на ситуації (її не страхають ні сутички, ні навіть поразка - не хоче себе втратити, і лише тому вона іноді бережеться), почерпає самоту (адже тільки наодинці почуття перетворюється на думку).

Чи означає це, що стан почуттів – стан творчості? Ні. Але людина у цьому стані знаходить задачу, чекає її, а якщо усвідомлює її необхідність – то і розшукує її з проміж сигналів від предмета. І доля інколи одаровує її задачами, боротьбою самим яскравим в її бутті, пам'ятними її віхами.

Агнозія (ἀγνοία – порушення сприймання) взаємодія і контакт двох взаємодіючих сторін не продукує "дещо" – людина не дістає *чуттєвої даності про стан предмета і повноту його образу*. Значить, народжує страх і не активне її неприйняття. Людина цього стану живе страхом. Боїться себе, боїться зробити помилку (тому не діє), боїться людей, боїться будь-якої зміни обставин. Але роботу виконує сумлінно й у строк (боїться покарання).

Незмога радуватися, незмога любити, чогось по-справжньому хотіти, за щось боротися. Навіть ненавидіти! - і на те незмога; їх вистачає тільки на страх. Те, що вважає щастям - це умиротворення, це можливість жити без страху наступної хвилини, що впливає години, що впливає дня...

Гностичні почуття по пальцях перелічуються; досить висловити якусь «брехню» або довести зворотне -- і ти невразливий. Почуття викликає не те що непізнане, а ще і нескінченне. Воно є завжди оцінка змісту душі й завжди нове, а весь його зміст, не відтворюється так, як думка без додатків і точно.

Механізм гностичних почуттів обчислює кількість енергії та інформації, що до нас надходить, оцінює (позитивно чи негативно) відображене, вимірює нашими внутрішнім еталонами-гештальтами, вишукує в довкілля гештальт-код «золотого перерізу» станом власної гармонії.

Етичні - ήθικός (чіпають мораль) почуття. Вони народжені соціумом; їх критерії – добро і зло; оцінка цих критеріїв людиною створює її соціальний портрет. Моральних почуттів не порахувати. Не порахувати - і все тут.

Моральні почуття поділяють навколишній світ, і особливо дії та вчинки людей, навпіл - моральне й аморальне або добро й зло; установлюють відповідність дій людини законам природи – збереження життя свого й чужого..

Стенічні почуття підкоряються *інтенції творіння добра*. Аристотель запропонував оригінальну класифікацію благ і виділив: 1) душевні блага (швидкість і точність мислення, моральність, добродієність і тощо); 2) тілесні блага (здоров'я, сила, краса, спритність і витривалість і тощо); 3) блага зовнішні (багатство, суспільне становище, честь, слава і т.п.). Класифікація пережила віки і являється актуальною і тепер.

Моральні почуття незліченні. Ось так! Моральним почуттям відкрита ними звідусіль, перед ними вона беззахисна. Людина тому й людина, що відкрила у собі здатність до усвідомленого почування (образу і мотиву): а) стану й хвилювань чужої душі; б) співчуття їй та ще й співпереживання чужого як свого; в) почування межі, за якою дії (свої й чужі) взагалі *загрожують життю*.

Моральні почуття найбільш вразливі. Сумління. Те, що гріє нашу душу, укріплює нас в найважчі хвилини, але що і беззахисне, що можна уразити не то, що словом - навіть поглядом; сумління, яка стає невразливою лише у рідкісних праведників, вершин людського духу.

Оцінки моральності дій і вчинків дитина навчається виставляти не відразу – спочатку учать цьому в сім'ї, в самих перших дитячих колективах, дещо вона переймає і сама – адже це пора мавпування; і ось вже стають виразно розрізняванні його «власні» риси – як ми вважаємо, спадкові, а насправді виховані із прихованих, вселені, наслідувані – створені першим соціумом.

Стенічні етичні почуття -- *регулятор наших дій, відміряє їх розмір, обсяг, простір, у якому дії відбуватимуться. Відміряє дію так, щоб тому, на кого дія спрямована, не завдати болю ні фізичного, ні морального (біль - це сигнал із середини тіла про початок руйнування його гармонії – загроза життю) і підтримати блага життя. Значить, моральне почуття - це мірка наших дій та еталон оцінки дій і вчинків інших.*

Таємнича сила зла моральних почуттів виявляється у домінування апраксії, яка викликає неприязні до кого-небудь, бажання заподіяти комусь прикрість, неприємність – потенційної шкоди: матеріальні втрати, збитки, небезпеки. можливість якогось лиха, нещастя, катастрофи і т. ін. - стани, коли життя щось загрожує.

Людина з апраксією моральних почуттів байдужа до краси й гармонії, її почуття «працюють» рідко, натомість активні емоції. Вони генерують реактивні, імпульсивні рухи, що завершуються некерованими афектами -- *проступками* заради збереження незалежності. Вона порушує норми, правила поведінки, загальноп-

рийнятий порядок, здійснює замах на життя. Чинить провину не вона сама, а вважає *нею керують зовнішні впливи*; вони «тягнуть» до знищення всього, природи і соціуму створених за законами гармонії заради єдиної «мети»: самозбереження власного Я.

Якщо міра апраксії стану людини збігається зі станом дисгармонійного предмета, то вона отримує від контакту з ним задоволення, насолоджується його «красою», «живописним хаосом» за М. Гоголем. Вони їй трапляються, вона бере і вшляхетнює зло та дисгармонію: подібне сприймається і подібним.

У розумінні моральних почуттів у всіх їх розмаїтті не варто шукати їх вади у спадковому наслідуванні, у конструкції мозку, у стереотипах соціуму, а просто звернутися до наукових досліджень: 1) глибину порушень процесів агнозій, апраксії та практогнозії – нездатності упізнавання і виконувати складні рухи думок і образів; 2) відновити єдність протилежних тенденцій у почутті, зберігаючи домінування позитивного; 3) застосувати шкалу для порівняння пропорції протилежностей для розвитку критичності почуття – оцінки розбіжностей між ними і прийняття рішення діяти так, а не інакше.

Естетичні ασβητιχός (здатні відчувати) почуття. естетичні поділяють світ так само на дві частини й оцінюють їх за шкалою - гармонійне - дисгармонійне або дають їм інтегровану оцінку, виявляють ставлення до того, що існує поза людиною і стають регуляторами руху потенціалу енергії: вона нагромаджується, або «випалюється».

Вони народжені доцільністю: необхідністю підтримки енергопотенціалу в оптимальному стані; їх критерії – гармонія і хаос; прекрасне – вершина гармонії, бридке – уособлення хаосу. Почуття міри, почуття ритму, почуття гармонії. Естетичних почуттів набагато більше: краса і потворне, трагічне і комічне, піднесене і низьке - лічба йде вже на десятки, та все ж рахунок ним є, бо в основі лежить міра, еталон, ритм, які вже несуть у собі скінченність рахунку.

Людина естетичними почуттями оцінює предмети, дії, процеси, явища; ці почуття – як і всі інші – підлягають вихованню. Дитя, переповнене енергією, гармонійно організованою в нім природою, – тому так легко сприймає і запам'ятовує – засвоює – прекрасне; дорослий, хто розтратив енергію, підтримує свою гармонію лише в примітивних формах, значить, і зовнішню гармонію він не сприймає, йому доступні лише ерзаци: *подібне пізнається подібним*.

Естетичних почуттів більше ніж гностичних: краса і потворне, трагічне і комічне, піднесене і низьке - лічба йде вже на десятки, та все ж рахунок ним є, бо в їх основі міра, еталон, ритм, які вже несуть у собі нескінченність рахунку. А де ж міра допомагає знаходити навкруги істину, добро й красу? Можливо, десь усередині його? Наприклад, в мозку? Або - в серці?.. Мірка гармонії - людина сама.

Сила вияву й спрямованість почуттів зумовлюється, з одного боку, предметами, серед яких людина живе, а з іншого – людиною, її перманентними психічними станами. Цілісність, гранична упорядкованість та узгодженість здорового тіла й психе відповідають поняттю «гармонія», а людина цей образ себе переживає як стан благополуччя. Вона зазнає позитивних почуттів у взаєминах із спільномірними їй предметами, відповідними її стану - із гармонією.

Спорідненість станів людини та предмета зближує їх, об'єднує в цілісність з предметом: вони уподібнюються одне одному в ряді перманентних станів:

1) зародження гармонії - стан здатний до розвитку; 2) у розвитку – предмети перебувають у стані становлення, розвою, випромінюють красу бо надзвичайно привабливі; 3) досконалої гармонії – шедеври природи і ноосфери; 4) порушеної - бридке, гидке тощо; 5) зруйнованої - потворне, аморальне, позбавлене природженого вигляду, хаотичне тощо.

Людина у стані *практигнозії* (поєднання апраксії й агнозії, порушуючи упізнання предметів), контактуючи з подібними її стану дисгармонійними предметами (із порушеною впорядкованістю, неузгодженістю, диспропорцією тощо), переживає теж, як це не парадоксально, позитивні почуття, насолоджується живописним хаосом. Живописний хаос впливає на творчу людину навпаки: спричинює почуття низького, гидкого або потворного.

Вона готова визнати, що за ширмами, на яких накреслені слова, - «гармонія», «міра», «ритм», - щось неодмінне, і якби вдалося примусити її замислитися (ось таке фантастичне допущення!), вона би сказала б, що розуміє (залишимо на її совісті цю помилку) рацію цих понять. Та для неї вони як для нас з вами латина: вона безумовна, та до чого її застосувати - незрозуміло, а вже, що без неї можна сповна обійтися - це очевидно!..

Зруйнована гармонія – деструктор у механізмі творчості -- породжує в людини схильність до руйнування довкілля (згадайте Герострата, який спалив диво світу - храм Артеміди - найдосконалішу рукотворну гармонію), до астенічних масових психічних станів, наприклад, паніки, ейфорії, масової непокори тощо.

Підкреслимо: 1) думка, почуття й образи мають визрівати вільно; 2) вони з'єднуються в нероздільну цілісність: в кожному всі три; 3) домінуючий розвиток будь-якої складової пригнічує два інші механізми психе. Щедрість почуттів у здатності кристалізуватися в ясні, чіткі думки, допитливість і інформаційну ненаситності, а тому - безкрая гонитва за враженнями від новизни світу.

Утворення думки. Нарешті, думка - це свідчення, що ми вже опанували предметом. Зрозуміло, не буквально опанували. Але зрозуміти, що відбувається, зрозуміти, із чим ми маємо справу, зрозуміти, як воно діє (необов'язково правильно зрозуміти - ми створили якусь модель відносин з новим предметом, от у чому сутність думки), - це й означає опанувати предметом.

Туман почуттів і голки думки – як вугілля і алмаз – це різні стани однієї і тієї ж речовини. Просто перейти з одного стану в інший, як з кухні у ванну, неможливо – для цього потрібна велика енергія. І ось від інтуїції залежить, візьмете ви енергію від предмету, на формування почуття, на кристалізацію його в думку – чи ні. Люди, які уміють чути і розуміти себе, - завжди у вигаші; боягуз не вірить голосу інтуїції, тому вона умертвляє будь-яке почуття і сповзає у стан спокою – байдужості до всього.

Досягнуте у стані дії самовираження – це фіксація себе, твердження себе, відособлення себе від решти світу. «Я єсть!» Але це доки не свобода! – лише претензія на неї, лише ствердження свого права на свободу. А раз немає свободи, раз рухи зайняті захистом власної території, своїх прав, - немає і творчості.

У почуттях - пряме ставлення до довкілля, а думки і слова – загальне в одиничному. Уведенням мовних компонентів у розумовий процес втілює думки в мовну форму. А ставлення до думки визначає динаміку процесу мислення. Окрема думка не може виражатися окремим словом, а має завиванні втілення в цілісному судженні або вислові.

Мінімальною структурною одиницею фрази, що зберігає специфіку думки, є тричленна композиція: *підмет, присудок і зв'язування*. Граничним же мінімумом цієї структурної одиниці зі зв'язуванням у схованій формі, є двохкомпонентна: підмет і присудок.

Універсальність тричленної мовної одиниці закінченої думки показаний І. М. Сеченовим не просто у лінгвістичному, але саме у психофізіологічному аналізі психологічної структури думки і її місце в психіці. Але необхідно вказати ще на один аргумент: трьохкомпонентна мовної структурної формули думки виводиться із а) *предметності думки* - відображення не просто ізольованих предметів, а б) *предметних* відносини між ними. Відносини при двохкомпонентній думці так само вимагають зіставлення, порівняння і уподібнення її дійових осіб.

Отже, у структурній формулі *мовної оболонки думки* містяться рівнозначності не тільки самих предметів, що співвідносяться, але й однакових за величиною актів взаємного зв'язку. Відносини двох *предметів* (підмета і присудка) учиняють дії, обидва підкоряються перетворенням, а оператор – зв'язка, спрямовує здійснення завдання – дає відповідь на питання..

Зв'язка – елемент думки для поєднання суб'єкта і предиката. Вона означається сполученням «є не що інше...» або «по суті, насправді...» тощо, безформними взаєминами. Вихідним положенням судження послуговується: а) *питання*, яке ставить предмет відображення або його властивість у невизначений стан – визначає невідоме; б) до складу судження - розумовової дій, входять *два образи*: один із них – те, що визначається, другий – те, чим образ визначається.

Отже, судить, створює судження той, хто сумнівається, вагається у реальності судження. Будь-яке судження неодмінно передбачає *попередні* сумніви або *підготовчі* питання – звернення до кого-небудь, яке потребує відповіді, роз'яснення. Вихідним для питання слугує *підмет*, оскільки він вже пов'язаний з множиною образів-присудків з проміж яких треба *вибирати* (подолати розмаїття) адекватний варіант. Вибраний образ стає присудком – відвітом. Таким чином, підмет містить у собі питання, сумнів, а присудок – відповідь. А висловлене судження складає речення - думку у мовній оболонці.

Універсальність же цієї формули - розмаїтість відображуваних думкою відносин уписується у загальну схему хронотопу (просторово-часових відносин між предметами) думки. Тричленна структурна формула: а) втілює в собі хронотоп організації образно-предметного матеріалу думки, відтворюючи в ній співвідношення предметів та б) еквівалент символічної, мовної операції цього співвіднесення. *За відповідними словесними позначеннями ховаються чуттєво-інтуїтивні образи*; вони матеріали думки і мовних операцій над ними. Очевидно, що ці образи й становлять компоненти судження, відображають предмети або їхні ознаки, відносини утворюють судження - найпростішу форму думки.

Слово -- це ім'я предмета. Люди об'єднуються здебільшого мовою, словами смисл же слів устанавлюється адекватно до розуміння їх усіма, хто спілкується. Від літературної мови відрізняються жаргони, базікання підлітків, соціальні й місцеві діалекти зі специфічною лексикою й вимовою.

Звукова морфологічно оформлена оболонка слова реєструє і закріплює у свідомості думку про предмет. Слово двошарове і має: зовнішню форму – фонетичний склад. Внутрішня – це схема функціонування слова і напряду руху думки - виконує репрезентивну, ейдетичну і логічну функції у моделюванні і здійсненні смислу.

Словесні означення предметів не прямо відображають, їх суть – фіксувати наявні психічні явища, а не механізми психіки. Назва речі немає нічого загального з її природою – сутністю психічного. Якби слова відображали сутність природи психічного, то не було б такого коли одна і та сама словесна оболонка закріплює насправді відмінні думки про предмети.

Створення мовної оболонки слова, треба пройти через всі три етапи, якими проходить будь-яке дослідження. Перший етап – найменування предметів, почуттів, процесів (із яких складається поняття). Другий – описування відношень найменованого. Третій – зображення, охоплюючи всю інформацію про предмет. Уступаючи найменуванню и описанню в конкретності, зображення вирає в узагальненні, в обхваті цілісності. Зображення створює скачок якості, а значить, и новий стан енергії вилученої із символу діями.

У міру розвитку мовної оболонки слова в відбувається перетворення інформації, згущення її? На першому етапі, коли здійснюється найменування, інформації більше всього. Але вона не працює. На другому етапі, де проявляються взаємини предметів и інформація починає стікатися в згустки, уже є можливість прийняття рішення діяти за природною логікою предмета . На третьому інформація зібрана в своєрідний лазерний промінь, несущий у собі множену каналів. Тільки тепер можливе дійсне управління.

Що робити? Зруйнувати непрозору оболонку слова. Мати величезну здатність розуміти себе, силу слухати і критично ставитися до смислу слів, які оточують, полонять і затьмарюють свідомість.

Слово здатне лише на створення у людини погляду на предмет, його образ, думку. Слова, переплітаючись між собою, породжують лише слова, багато слів. Вони створюють поверхню докільля, його видимість, яка стає запрудною думці на шляху до істини, добра й краси: слова породжують слова - і більше нічого.

Існують імена не існуючих предметів і явищ. Це так. Проте навкруги нас існують речі й почуття, що не мають імен. Речі й предмети існують, але їх люди не помічають. Імена існуючих предметів не завжди точні й прозорі, крізь них не завжди можна відчутти чи щось собі уявити. Звідси і темрява в оточенні, темрява наших образів і уявлень про нього. Як наслідок - порожнечу захоплюють ідоли.

Разом із тим, *слово --- знак поняття*. Видимість і гадка про предмет утворюють його образ. З матеріалу почуттів та образів мислення утворює деяку цілісність -- поняття. У видимості-образі -- матеріал почуттів, а форма їх мислимих зв'язків - тіло поняття. Лише за цієї умови слово перестає бути словом і перетворюється на поняття -- інформаційне утворення: система суджень про предмет.

Примари буденної свідомості проникають у свідомість під тиском інформаційного потоків у соціумі. І він руйнує психіку і ми ловимо себе на сакраментальній думці: Боже мій! *Нами і нашими діями керують слова*. Слова наказують нам, слова правлять нашими діями, вчинками, поведінкою, а ми - їх раби. Оці ж слова діють проти нашого мислення, почуттів та уяви. Чому таке? Люди надають слову магичну силу.

Видива, примари проникають у душі людей від *мовчазної домовленості про значення й смисл слів та імен предметів*. А що ж насправді? *Погане й невдале закріплення смислів і значень слів* створює непрозору оболонку навкруги душі людини. Слова силують мислення і ведуть до порожніх, нескінченних суперечок, довільних тлумачень, що ні в якому разі не допомагає справам людей.

Слово і його смисл стають нібито ключем для відкриття таємниць, руху предметів і явищ, розгадування світових загадок. Думка в слові перестає бути властністю самого мовця й одержує можливість життя самостійної від свого творця.

Справді ж, *слово -- означення предметів і явищ дійсності, здатне лише на створення у людини однобічного погляду на предмет - назвати його, дати ім'я*. Або ж скористатися ним, як *гадкою чи гіпотетичною думкою*. І все. На більше слово просто неспроможне, не в змозі.

Проблему мови гостро, можливо, першим, відчув Г. Лейбніц і запропонував створити універсальну мову, яка б несла в собі багатозначність слів і формалізована для мислення. Для чого сперечатися, слова витратити, сіяючи непорозуміння -- *сядемо й з'ясуємо розрахунками, хто правий, а хто помиляється*.

Поняття – джерело генерації думок, образів і почуттів. У психологічній і філософській літературі термін «поняття» вживається в широкому і вузькому смислі: у першому – його не відрізняють від уявлення - апперцепції або праксичної картини світу у собі. У такому випадку «мати поняття» і «мати уявлення» про що не будь – синоніми. Мати уявлення – зміст процесу розуміння, а поняття – даність людині предмета у формі знання – системи суджень. Наукове поняття дає предмет у його цілісності і саморухові морфологічній оболонці слова .

Поняття набуває сили лише у складі розгорнутого теоретичного зображення комплексу явищ; окремі визначення предмета лише моменти поняття і вони виражають їхню сутність; система визначень, зафіксованих у поняття – згусток знань. Конструювання поняття – діалог мислення з самим собою.

На відзнаку від світу почуттів предмета, які ми переживаємо безпосередньо, простір думок сприймається опосередковано - лише у понятті. Бо поняття – відображення єдності протилежностей у предметі, що існують одночасно і таким чином виникає не одне, а декілька взаємопов'язаних суджень – їх система. Разом з тим, поняття – системне визначення предмета, із якого при розгляді його самого по собі, виводяться всі його властивості; адже у темних почуваннях «дрімають зародки» понять. Узагальнене поняття, опис поняттями предмета виділяють у ньому «дерево ознак», кожна з яких не є поняттям, а складає окремий сенс.

Розроблення понять психології і синтетичне їх застосування поєднуються в одній активності людини: спочатку поняття відображають праксис, а потім, після осмислення, вони повертаються в дії з метою їх оптимізації.

Утворити поняття -- згорнути в нього систему суджень; визначити поняття - розгорнути його системою суджень. У понятті міститься також де-що темне і таємниче та відхилення у відкритті сутності речей або додаткову й зайву інформацію, спотворюючи форму предмета сприйняття.

Наука - виробництво знань. Навчання без розгортання понять на систему суджень -- сліпе. Бо без понять і концепцій неможливо усвідомити зв'язки між властивостями у предметі так і між поняттями. Наука *виробляє* поняття так само, як будується оселя, з окремих елементів: із суджень --- окремих думок, які щось стверджують або заперечують -- створює поняття.

Отже, наше оточення, утворене зі слів, понять та символів -- джерело сприймання довкілля у дискурсивно-логічний спосіб. Навіювання створює помилкові уявлення, обдурює людей; вводить в оману і людині, користуючись лише логікою, легко доводять - чорне є білим, а $2+2=5$ та застосовує хитромудрі вимисли замість образів дійсності. Ось чому поняття розвиваються із матеріалів: чуттєво-інтуїтивного та дискурсивно-логічного матеріалу; ось чому місце предмета, за його браком (можливістю його відчуті) посідає його замісник – не поняття -- система синтезованих у цілісність примар.

Символ – джерело духу. Символ як і поняття теж - синтез думок, почуттів, образів та понять -- інформаційно-енергетичне утворення, але він ще й конструює і породжує у людині нескінченний ряд можливих виявів предмета чи явища й регулює дії та вчинки.

Наукове поняття відображає дію, указує на спосіб її організації та розвитку. За такого підходу зовсім по-іншому формується мислення, розвиваються почуття та уява людини. *уява* – пристосування, яке руйнує еталони та стереотипи як буденної так і наукової свідомості, виходить за межі відомого і будує більш-менш вірогідні образи неіснуючого. Уява чого? Як, Заради чого? Творче начало, що закладене в кожному із нас.

Сенси ноосфери пройшли горнило мислення, чи захоплюючи почуття, стають живими, насиченими енергією, зберігаються без утрат і працюють продуктивно. Саме здобута інформація розгортає *ремінісценцію* і, особливо, *інтуїцію*.

Людина маленька і велика - феномен природи й ноосфери. Навчання людини варто здійснюватися на здобутках ноосфери, зокрема історії:

- думок найвищої точності -- науку навчання виробляти нові знання, користуючись науковими методами; наслідуючи порухи чужого мислення, думок найвищої точності, що вели геніїв і талантів до істини;

- відкриттів і винаходів почуттів переживаннях, чужих для генерування власних, сповнених не меншою силою, ніж у геніїв і талантів;

- техніки й технології матеріального виробництва - здатності матеріалізувати думки, почуття та уяву у відкриттях нової техніки й технології, польоти чужої, розвиваючи власну уяву, *здатну бачити в очевидному неймовірне*.

Ноосфера -- невичерпні джерела інформації й енергії, бруски, на яких нато-чується вістря мислення, розгортаються почуття, розвивається винахідливість уяви і живить енергією механізми психіки. Ноосфера -- пробні камені для прояву, розвитку творчого процесу.

Здобутки ноосфери проходять горнило механізмів *психе* - поняття Геракліта, який вбачав у ньому неймовірне. Склад душі відкрив Аристотель. Розшифруємо її властивості. Рослинний механізм *перетворює неживе – природу, на живе і здійснюється досі не вивчений – процес обміну енергії та інформації у природі*. Тваринний -- *зберігає свою гармонію і природи, забезпечує живій істоті бути у стані комфорту*. Виконує функції, які нічим не можна замінити: 1) фіксує порушення гармонії у довкілля і самій собі, 2) реагує на її порушення протидією; 3) оцінює і вирівнює зовнішню і внутрішню гармонію силоміць.

Поетичний механізм, творча душа -- *плоди спільної роботи механізмів почуттів, мислення і уяви*. Вона: 1) чутлива до найменших порушень гомеостазу (змінami навколо неї), 2) оцінює ситуацію і 3) включає моторику, для збереження своєї цілісності.

Поетична душа перетворює живе - почуття, думки і образи – на духовне. Природне її призначення - творити те, чого не існувало ні в природі, ні в соціумі. Діями душа регулює обмін інформації у собі, довкіллі і ноосфері – створює ресурси духу.

Духовність -- це гармонійні форми енергії та інформації, сили людини, якими вона здатна винаходити, відкривати і створювати художні образи. Дух створює душу. Дух - це муляр, який споруджує душу з цеглин ноосфери.

Список використаних джерел

1. Декарт Р. Избр. произв.- М., 1950.
2. Клименко В. В. Людина і ноосфера. - К.: Альфа, 1993.- 274 с.
3. Клименко В. В. Механізми психомоторики людини. - К., 1997.- 192 с.
4. Клименко В. В. Психологические тесты таланта. - Х.: Фолио, 1996.- 414 с.
5. Клименко В. В. Как воспитывать вундеркинда.- Х.: Фолио, 1996.- 463 с.
6. Клименко В. В. Механізм творчості: чи можна його розвивати. – Київ, “Школьный мир”, 2001. - 96 с.
7. Клименко В.В. Психология творчості – К.: Центр навчальної літератури, 2006, - 480 с.
8. Клименко В. В. Психология спорта. - К.: Академия, 2007.- 437 с.
9. Клименко В. В. Психофизиологичні механізми праксису людини. К.: Видавничий Дом «Слово», 2013. – 640 с.
10. Сеченов И. М. Элементы мысли // Избр. произвед.: физиология и психология.- М., 1952.- Т. 1.- С. 272-427.
11. Ухтомский А.А. Учение о доминанте. // Собр. соч., т.1. - Л., 1950. - 330 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Dekart R. Izbr. proizv.- М., 1950.
2. Klivenko V. V. Lyudina i noosfera. - K.: Al'fa, 1993.- 274 s.
3. Klivenko V. V. Mekhanizmi psihomotoriki lyudini. - K., 1997.- 192 s.
4. Klivenko V. V. Psihologicheskie testy talanta. - H.: Folio, 1996.- 414 s.
5. Klivenko V. V. Kak vospityvat' vunderkinda.- H.: Folio, 1996.- 463 s.
6. Klivenko V. V. Mekhanizm tvorchosti: chi mozhna jogo rozvivati. – Kiiv, “SHkol'nyj mir”, 2001. - 96 s.
7. Klivenko V.V. Psihologiya tvorchosti – K.: Centr navchal'noi literaturi, 2006, - 480 s.
8. Klivenko V. V. Psihologiya sportu. - K.: Akademiya, 2007.- 437 s.
9. Klivenko V. V. Psihofiziologichni mekhanizmi praksisu lyudini. K.: Vidavnichij Dom «Slovo», 2013. – 640 s.
10. Sechenov I. M. EHlementy mysli // Izbr. proizved.: fiziologiya i psihologiya.- М., 1952.- Т. 1.- S. 272-427.
11. Uhtomskij A.A. Uchenie o dominante. // Sobr. soch

Klimenko V.V. Psycho-physiological resources of spirituality personality. The exchange of energy, substances with the environment and generation of information society bounces in the human psyche live signals, two-way communication with their sources and build the image of a more or less adequate to the subject, but no matter. In relations with the subject of it through the sense of man opens its sources of energy (gnosis - tasks and problems), the unity of good and evil (moral and immoral) and the flows of energy and information aesthetic effects. In every sense, all three work together and depend on the situation. The idea of a tripartite composition: subject, predicate and linking. Ligament unites them at the judgment: sentence - thought in a language shell. The act of thought - linguistic and mental unit is accompanied by feelings that are independent of language and meaning is, or image, or concept. The word may denote dissimilar items. The concept system of thoughts (judgments), the understanding of the present subject matter, and not a Ghost. To form a concept - to roll his system of propositions; define the concept - to expand his judgment. A symbol is a language structure (the synthesis of the thoughts, feelings and images) - information-energy education, design, and begets in man the infinite phenomena of the subject, and governs the actions that acts an intermediary between the secret depths of the spirit, and reality. The noosphere is a learned part of the logo of the mechanisms of the psyche: plant transformation not of the living for the living; the animals - the preservation of the harmony of nature and their own well-being; poetic - makes alive - feeling, thoughts and images in the spiritual world. The spirit creates the soul from coppice of the noosphere.

Key words: spirituality, image, feeling, thought, concept, symbol.

УДК: 159.938

Коkun O.M.

ЗАГАЛЬНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Коkun O.M. Загальні чинники професійного самоздійснення особистості. В статті викладено результати емпіричних досліджень, спрямованих на визначення загальних чинників професійного самоздійснення особистості.

Найбільш вираженими чинниками виявилися рівень задоволеності змістом власної професійної діяльності, стан здоров'я та 5 шкал самоактуалізаційного тесту: контактності, сензитивності до себе, компетентності в часі, креативності та самоприйняття. До другої групи чинників ввійшли показники комунікативних та організаційних здібностей, «ступінь задоволеності своєю професією і роботою» та «рівень професійної самоефективності»

Ключові слова: самоздійснення, професійне самоздійснення, професійне становлення, чинники самоздійснення, фахівці.

Коkun O.M. Общие факторы профессионального самоосуществления личности. В статье изложены результаты эмпирических исследований, направленных на определение общих факторов профессионального самоосуществления личности. Наиболее выраженными факторами оказались уровень удовлетворенности содержанием собственной профессиональной деятельности, состояние здоровья и 5 шкал самоактуализационного теста: контактности, сензитивности к себе, компетентности во времени, креативности и самопринятия. Во вторую группу факторов вошли показатели коммуникативных и организационных способностей, «степень удовлетворенности своей профессией и работой» и «уровень профессиональной самоэффективности».

Ключевые слова: самоосуществление, профессиональное самоосуществление, профессиональное становление, факторы самоосуществления, специалисты.

Постановка проблеми. Зміни, які відбулися у суспільстві внаслідок бурхливого науково-технічного прогресу та глобалізаційних тенденцій змінюють й внутрішню сутність діяльності фахівців багатьох професій. Все більшого зна-